

ХУЛОСАИ
шурои диссертатсионии 6D.KOA-038 назди
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм

(қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.06.2023 №295)

Парвандаи аттестатсионии № _____
Қарори шурои диссертатсионӣ аз **11 сентябри соли 2025, №20**

Барои сазовор донистани Асоев Сайёд Эмомалиевич, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои биологӣ.

Диссертатсияи Асоев Сайёд Эмомалиевич дар мавзӯи «Таъсири ҳосилаҳои аминокислотагӣ пептидии глитсерин ба нӯмӯ ва энергияи сабзиши тухми гандум (*Triticum L.*)» аз рӯйи ихтисоси 03.01.04 - Биохимия ба ҳимоя қабул карда шуд, протоколи №17 аз 16.05.2025, шурои диссертатсионии 6D.KOA-038-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Суроға: 734025, www.tnu.tj. ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17, 30 юни соли 2021, №267 ва бо тағйиру иловаҳо аз 06.09.2024, таҳти №318/шд.

Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ Асоев Сайёд Эмомалиевич 20-уми майи соли 1992 таваллуд шудааст, миллаташ тоҷик, маълумоташ олии мебошад.

Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ соли 2015 Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро бо ихтисоси биология, касби “Биолог-муаллим” хатм намудааст. Солҳои 2016-2019 аспиранти шӯбаи рӯзонаи Маркази инноватсионии биологӣ ва тиббии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон ва озмоишгоҳи «Химияи глитсерин»-и ба номи д.и.хим., профессор, узви вобастаи АМИТ Б.Ҳ. Кимсанов, назди Институти илмию таҳқиқотии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва солҳои 2015-2016 лаборанти озмоишгоҳи химияи глитсерини ба номи профессор Б.Ҳ. Кимсанов дар назди Институти илмию таҳқиқотии ДМТ ва то соли 2017 ходими хурди илмӣ, солҳои 2015-2016 омӯзгори Гимназияи №2 барои хонандагони болаёқати шаҳри Душанбе, аз соли 2017 то 2018 ходими илмӣ ва соли 2019 ходими калони илмӣ озмоишгоҳи химияи глитсерини ба номи профессор Б.Ҳ. Кимсанов дар назди Институти илмию таҳқиқотии ДМТ, солҳои 2019-2020 ассистенти кафедраи таъхиси функционалӣ ва лабораторияи клиникӣ факултети тиббии ДМТ, аз 1-уми сентябри соли 2020 то ҳол ассистенти кафедраи биохимияи факултети биологияи ДМТ фаъолият карда истодааст.

Диссертатсия дар Маркази инноватсионии биологӣ ва тиббии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон ва озмоишгоҳи «Химияи глитсерин»-и ба номи д.и.х., профессор, узви вобастаи АМИТ Б.Ҳ. Кимсанов, назди

Институти илмию таҳқиқоти Донишгоҳи миллии Тоҷикистон иҷро шудааст.

Роҳбари илмӣ: Рачабзода Сирочиддин Икром – доктори илмҳои химия, профессор, муовини ректор оид ба қорҳои илмӣ Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни.

Мушовири илмӣ: Якубова Мухиба Мухсиновна – доктори илмҳои биологӣ, профессор, академики АМИТ, мушовири илмӣ Маркази инноватсионии биология ва тибби АМИТ.

Муқарризони расмӣ: Рахимов Исматулло Фатхуллоевич – доктори илмҳои тиб, профессор, узви вобастаи АМИТ, сарҳодими озмоишгоҳи фармакологияи Институти химияи ба номи В.И. Никитинаи АМИТ.

Атоев Муҳаммадиршод Ҳизбуллоевич – номзоди илмҳои биологӣ, дотсенти кафедраи илмҳои табиатшиносӣ ва риёзии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Муассисаи пешбар - Муассисаи давлатии илмию таҳқиқоти Институти ботаника, физиология ва генетикаи растани АМИТ.

Дар ҳулосаи мусбати додашудаи муассиса, ки аз тарафи муқарриз, сарҳодими илмӣ ИБФ ва ГР АМИТ доктори илмҳои биологӣ, профессор Ниязмухамедова М.Б. имзо ва аз тарафи директори Институти ботаника, физиология ва генетикаи растани АМИТ, номзоди илмҳои биологӣ Бобозода Б.Б. тасдиқ шудааст, қайд менамояд, ки кори диссертатсионии Асоев Сайёд Эмомалиевич аз рӯи муҳимият, навгонии илмӣ, ҳаҷм ва сифати вазифаҳои иҷрошуда, аҳамияти назариявӣ ва амалии натиҷаҳои бадастоварда, саҳеҳият ва асоснокунии ҳулосаҳо ба талаботи боби 3, фаслҳои 31, 33, 34-и “Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 ва бо тағйири иловаҳо аз 06.09.2024, таҳти №318/шд тасдиқ гардида, барои рисолаҳои номзодӣ пешниҳод гардидааст, барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои биологӣ аз рӯи ихтисоси 03.01.04 - Биохимия ҷавобгӯ мебошад.

Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ 27 интишори илмӣ, аз ҷумла оид ба мавзуи диссертатсия 8 мақола дар маҷаллаҳои тақризшаванда чопшуда дорад, инчунин 1-нахустпатент ва 19 маводи конференсияҳои сатҳи ҷумҳуриявӣ ва байналмиллалӣ нашр намудааст.

Таълифоти илмӣ дар мавзуи диссертатсия. Мақолаҳо дар маҷаллаҳои тақризшавандае, ки КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсия намудааст:

[1-М]. Асоев, С.Э. Взаимодействие некоторых эфиров аминокислот и дипептидов с 2-хлорметилоксираном // С.И. Раджабов, Р.А. Мустафокулова, С.Х. Одинаев., С.Э. Асоев, М.Б. Каримзода // Вестник Таджикского национального Университета. – Душанбе: Сино, 2017. – №1/1. – С.187-190.

[2-М]. Асоев, С.Э. Антимикробная активность новых производных эпихлоргидрина с остатками аминокислотами / С.С. Исмоилзода, А.Дж. Юсуфзода, С.Э. Асоев, С.И. Раджабов, З. Ашурова // Научный журнал,

наука и инновация. Таджикский национальный университет. – Душанбе, 2019. №3. – С.130-132.

[3-М]. Асоев, С.Э. Физиологические особенности метилированных эфиров ароматических и гетероциклических аминокислот на рост и развитие некоторых растений / С.Э. Асоев, А.Дж., Юсуфзода, С.И. Раджабов // Научный журнал, наука и инновация. Таджикский национальный университет. - Душанбе, 2019 №4. - С.160-164.

[4-М]. Асоев, С.Э. Таъсири фиторегуляторҳои табиӣ ва аналогҳои синтетикии онҳо ба сабзиш ва нешзании тухми навъҳои гандум / С.Э. Асоев // Маҷаллаи назариявӣ ва илмӣ истихсолии “Кишоварз” шаҳри Душанбе, 2022. - С.49-55.

[5-М]. Асоев, С.Э. Таъсири баъзе ҳосилаҳои фенилаланилпропан-2-олҳо ба қобиляти нешзанӣ ва сабзиши тухмии ду навъи гандум / М.М. Якубова., С.И. Раҷабзода., С.Э. Асоев Р.А. Аловиддинзода // Журнали “Паёми Донишгоҳи миллии” Душанбе, 2023 №1. – С.185-193.

[6-М]. Асоев, С.Э. Таъсири фиторегуляторҳои табиӣ ва аналогҳои синтетикии онҳо ба сабзиш ва нешзании тухмии навъҳои гандум / С.Э. Асоев // Журнали “Илм ва фановарӣ”-и Донишгоҳи миллии Тоҷикистон - Душанбе, 2023 №1. – С.185-190.

[7-М]. Асоев, С.Э. Омӯзиши қобиляти физиологии 1,3-диаминокислотапропан-2-олҳои ғайрисимметрӣ / С.Э. Асоев М.М. Якубова., С.И. Раҷабзода, Р.А. Аловиддинзода, Р. А. Олимов // Журнали “Илм ва фановарӣ”-и Донишгоҳи миллии Душанбе, 2023 №2. – С.226-232.

[8-М]. Асоев С.Э.Таҳқиқи мавҷудияти пигментҳои фотосинтетикӣ дар ниҳолҳои навъи гандуми Наврӯз ва Ватан / С.Э. Асоев С.И. Раҷабзода., М.М. Якубова// Журнали “Илм ва фановарӣ”-и Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Душанбе, 2024 №2. – С.240-244.

Нахустпатент:

[9-М]. Асоев С.Э., Раҷабов С.И., Мустафоқулова Р.А. Тарзи ҳосилкардани 1-хлор-3-глитсилглитсилопропан-2-ол. Дархост №2201740, ба ихтироъ нахустпатенти № ТҶ 1272 дода шудааст, Дар феҳристи давлатии ихтироъҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон 17 июни соли 2022 дар шаҳри Душанбе ба қайд гирифта шуд.

II. Мақолаҳои дар дигар маҷаллаҳои илмӣ нашршуда:

[10-М]. Асоев, С.Э. Истифодаи кислотаи қаҳрабо ҳамчун сабзишидоракунандаи зироатҳои кишоварзӣ / С.Э. Асоев, М.Қ. Қурбонов, Б.А. Солеҳзода, Ш.Д. Саидмуродов // Конференсияи шашуми байналмилалӣ «Хусусиятҳои экологии гуногунии биологӣ».- Душанбе, 2015. – С.132.

[11-М]. Асоев, С.Э. Синтез и ростостимулирующая активность производных монохлоргидринглицерина с аминокислотами/ С.Э. Асоев, С.Х. Одинаев, С.И. Раджабов // Материалы республиканской научно-теоретической конференции профессорско-преподавательского состава и сотрудников ТНУ, посвященной «700-летию Мир Сайида Али

Хамадони», «Году Семьи» и международному десятилетию действия «Вода для жизни» 2005-2015 годы. – Душанбе, 2015. – С.523-524.

[12-М]. Асоев, С.Э. Физиологическая активность некоторых производных эпихлоргидрина / С.Х. Одинаев, С.Э. Асоев, С.И. Раджабов, М.Б. Каримов // Материалы республиканской научно-практической конференции «Перспективы и развитие современной науки о нанохимии, нанотехнологии и синтезе биологически активных веществ». – Душанбе, 2015. – С.45-46.

[13-М]. Асоев, С.Э. Взаимодействие некоторых аминокислот с α -монохлоргидрином глицерина / С.Э. Асоев, С.Х. Одинаев, С.И. Раджабов, М.Б. Каримов // Материалы республиканской конференции на тему: «Перспективы исследований в области химии глицерина: синтез новых производных биологически активных веществ на основе аминокислот». – Душанбе, 2015. – С.27-28.

[14-М]. Асоев, С.Э. Синтез, ИК-спектральные исследования и биологическая активность некоторых производных пропан-1,2-диола / С.И.Раджабов, М.Б. Каримов, А.А.Гулов, С.Х., Одинаев С.Э.Асоев // Материалы республиканской научно-практической конференции: «Современные проблемы физики конденсированных сред», посвященную 70-летию со дня рождения и 50-летию трудовой деятельности заслуженного деятеля Республики Таджикистана, доктор физико-математических наук, профессор Туйчиева Ш.Т.- Душанбе 2015.-С.97-99.

[15-М]. Асоев, С.Э. Синтез, ИК-спектральные исследования и биологическая активность некоторых производных эпихлоргидрина / С.И. Раджабов, Р.А. Мустафокулова, С.Э. Асоев, С.Х. Одинаев//Материалы республиканской конференции «Достижения современной биохимии: теоретические и прикладные аспекты». – Душанбе, 2016. – С.77-79.

[16-М]. Асоев, С.Э. Синтез и изучение реакции взаимодействия эпихлоргидрина с эфирами гетероциклическими аминокислот / С.И. Раджабов, Р.А. Мустафокулова, С.Х. Одинаев, С.Э.Асоев// Материалы республиканской научно-практической конференции на тему: «Перспективы инновационной технологии в развитии химической промышленности Таджикистана». – Душанбе, 2017.– С.109-112.

[17-М]. Асоев, С.Э. Ростостимулирующая активность производных аминокислотпропан-1,2-диолами / С.Э. Асоев, С.И. Раджабов, М. Курбонов // Материалы республиканский научно-теоретической конференции профессорско-преподавательского состава и сотрудников ТНУ, посвященной «20-ой годовщине дня национального единства» и «Году молодёжи». – Душанбе, 2017. – С. 542.

[18-М]. Асоев, С.Э. Фармакологическая исследование производных аминокислотпропан-2-олов с остатками фуллерена C₆₀ при хроническом введении на белых крысах / С.И. Раджабов, Н.Ю. Самандаров Р.А. Мустафокулова, С.Э. Асоев, С.Х. Одинаев, М.Б. Каримов // Материалы республиканский научно-теоретической конференции профессорско-преподавательского состава и сотрудников ТНУ, посвященной «20-ой

годовщине дня национального единства» и «Году молодежи». – Душанбе, 2017. – С.540.

[19-М]. Асоев, С.Э. Таҳқиқ ва омӯзиши фаъолнокии физиологии ҳосилаҳои нави γ-аминокислотаи рағғани дорои бақияи эпихлоргидрин дар нави гандуми “Ватан”. / С.Э. Асоев, С.С. Исмоилзода, З. Ашурова, С.И. Раҷабов // Маводи конференсияи Ҷумҳуриявии илмию назариявии ҳайати устодону кормандони ДМТ баҳшида ба «Солҳои рушди деҳот, сайёҳӣ ва Ҳунарҳои мардумӣ (Солҳои 2019-2021)» ва «400-солагии Миробид Саййидои Насафӣ» (20-27-уми апрели соли 2019) Ҷилди I. - Душанбе, 2019. – С.390.

[20-М]. Асоев, С.Э. Омӯзиши фаъолнокии физиологии ҳосилаҳои нави трипептиди-L-фенилаланил-L-тирозил-3,4-диокси фенилаланини дорои бақияи α-моноклоргидрини глитсерин дар нави гандуми “Сомон” / С.Э. Асоев, З.О. Кабирзода, З. Ашурова, С.И. Раҷабов // Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмию назариявии ҳайати устодону кормандони ДМТ баҳшида ба «Солҳои рушди деҳот, сайёҳӣ ва Ҳунарҳои мардумӣ (Солҳои 2019-2021)» ва «400-солагии Миробид Саййидои Насафӣ» (20-27-уми апрели соли 2019) Ҷилди I. Душанбе, 2019. – С.102.

[21-М]. Асоев, С.Э. Омӯзиши ҳосиятҳои фармакологии ҳосилаҳои нави эпихлоргидрин дар асоси γ-аминокислотаи рағғанӣ / С.С. Исмоилзода., З. Ашурова., И.С. Раҷабов., С.Э. Асоев, А.Р. Мустафокулова // Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмию назариявии ҳайати устодону кормандони ДМТ баҳшида ба «Солҳои рушди деҳот, сайёҳӣ ва Ҳунарҳои мардумӣ (Солҳои 2019-2021)» ва «400-солагии Миробид Саййидои Насафӣ» (20-27-уми апрели соли 2019) Ҷилди I. Душанбе, 2019. – С.387.

[22-М]. Асоев, С.Э. Фаъолнокии фармакологии баъзе ҳосилаҳои пропан-2-ол ва пропан-1,2-диолҳои синтезкардашуда / А.Дж., Юсуфзода, Р.А. Мустафокулова, С.Э. Асоев, С.И. Раҷабов // Маводи конференсияи ҷумҳуриявии «Дастовардҳои Биохимияи Муосир» - Душанбе, 2019. – С.120-122.

[23-М]. Асоев, С.Э. Таъсири ҳосилаҳои глитсерин ба афзоиши энергияи тухмии навиҳои гандум ва фаъолнокии биологии онҳо / С.Э. Асоев, Ҳ.Ю. Юлдошев, С.И. Раҷабов // Конференсияи ҷумҳуриявии илмию назариявии ҳайати устодону кормандон ва донишҷӯёни ДМТ баҳшида ба ҷашнҳои «5500-солагии Саразми бостонӣ», «700-солагии шоири барҷастаи тоҷик Камоли Хуҷандӣ» ва «Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илму маориф (солҳои 2020-2040)». - Душанбе, 2020. – С.835-837.

[24-М]. Асоев С.Э. Физиологические особенности метилированных эфиров ароматических и гетероциклических аминокислот на рост и развитие некоторых растений/ С.Э. Асоев, З.О. Кабирзода, С.И. Раҷабов // Сборник статей II международной научно-практической конференции на тему «Современные проблемы химии, применение и их перспективы», посвященная 60-летию кафедры органической химии, и памяти д.х.н.,

профессора Халикова Ширинбека Халиковича (14-15 мая 2021 г).- Душанбе, 2021.- С.367-370.

[25-М]. Асоев, С.Э. Таъсири ҳосилаҳои аминокислотагии глитсерин ба афзоиши энергияи тухмии гандуми навъҳои “Наврӯз” ва “Ватан”. С.Э. Асоев // Маводи конференсияи III байналмилалӣ илмию амалӣ дар мавзуи «Рушди илми химия ва соҳаҳои истифодабарии он», бахшида ба 80-солагии гиromидошти ҳотираи д.и.х., узви вобастаи АМИТ профессор Кимсанов Бӯри Ҳақимович (10-ноябри соли 2021).- Душанбе, 2021, – С.169-175.

[26-М]. Асоев С.Э. Таъсири фиторегуляторҳои табиӣ ва аналогҳои синтетикии онҳо ба сабзиш ва нешзании тухми навъҳои гандуми «Наврӯз» ва «Ватан» / С.Э. Асоев, С.И. Раҷабов // Маводи конференсияи байналмилалӣ илмӣ «Ташаккулёбӣ ва рушди биологияи эксперименталӣ дар Тоҷикистон», Бахшида ба 90-солагии зодрузи Академики АМИТ Ю.С. Носиров (Тоҷикистон, ш. Душанбе, 24 августи соли 2022) – С.27-28.

[27-М]. Асоев С.Э. Омӯзиши пигментҳои фотосинтетикӣ дар ниҳолҳои навъи гандуми мулоимдона ва сахтдона / С.Э. Асоев, С.И. Раҷабов М.М. Якубова // Маводи конференсияи ҷумҳуриявӣ илмию назариявӣ ҳайати устодону кормандони ИИТ ДМТ бахшида ба «30-юмин солгарди қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва «Соли маърифати ҳуқуқӣ» (22-27 апрели 2024).-Душанбе, 2024. - С.194-19

Ба диссертатсия ва автореферат тақризҳо ворид шудаанд:

1. Доктори илмҳои биологӣ, профессори кафедраи химияи фармасевтӣ ва заҳриносии ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни Сино Бобизода Ғ.М. Дар тақриз эрод нишон дода шудааст:- дар матни автореферат ба хатогиҳои имлоӣ роҳ дода шудааст, дар мисоли навиштани таркиби хлорофилл- Хл.а, Хл.б ва (Хл.в) чунин навишта мешавад, ки онро сарфи назар кардааст диссертант (- с. 21- ҷадвали 10 (34), с. 23 ҷадвал (11 (35)). - ҳангоми номгузории фиторегуляторҳо аз номенклатураи Женевагӣ истифода шудааст, хуб мешуд, ки диссертант номенклатураи ратсионалиро низ ба инобат мегирифт.

2. Доктори илмҳои биологӣ, профессор, узви вобастаи АМИТ сарҳодими илмӣ озмоишгоҳи биохимияи фотосинтези Институти ботаника, физиология ва генетикаи растани АМИТ Ҷумъаев Б.Б. дар тақриз эрод нишон дода шудааст:-таъсири афзоишидоракунандагии моддаҳои таҳқиқшуда аз кадом концентратсия ва аз мавҷудияти кадом аминокислотаҳо вобаста аст нофаҳмо?-механизми таъсири афзоишидоракунандагии моддаҳои таҳқиқшуда ба равандҳои биохимиявӣ тухмиҳо аз мавҷудияти кадом гурӯҳҳои функционалӣ вобаста аст нофаҳмо?

3. Номзади илмҳои химия дотсенти кафедраи ташҳиси клиники озмоишгоҳи МДТ “ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни Сино”, Махкамзода Бихаида Ҳусайн. Тақриз эрод надорад.

4. Дотсенти кафедраи геоэкологияи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни, номзади илмҳои биологӣ, Раҳимзода Маҳмаднаврӯз Мурод. Тақриз эрод надорад.

5. Номзади илмҳои химия, дотсент, ходими пешбари илмии озмоишгоҳи "Химияи пайвастагиҳои гетеросиклӣ"-и Институти химияи ба номи В.И. Никитини АМИТ, Шаропов Фаррух Сафолбекович. Тақриз эрод надорад.

Дар тақризҳо муҳимияти мавзӯи кори диссертатсионӣ, нағзони илмӣ, аҳамияти назариявӣ амалии натиҷаҳои бадастомада дарҷ гардидаанд. Инчунин кори диссертатсионии Асоев Сайёд Эмомалиевич таҳқиқоти ба анҷомрасидаи таҳассуси илмие мебошад, ки ба ихтисоси 03.01.04 - Биохимия мувофиқат мекунад ва муаллифи он сазовори гирифтани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои биологӣ мебошад. Интиҳоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар бо он асоснок карда мешавад, ки онҳо нисбат ба соҳаи биохимия ба дастовардҳои хуб ноил гаштаанд, дар ин соҳа корҳои илмӣ ва аз рӯи мавзӯи интиҳобшуда таълифотҳои илмӣ доранд, аз ин лиҳоз ба кори диссертатсионӣ оид ба мубрамияти мавзӯ, навоари илмӣ ва аҳамияти амалии натиҷаҳои бадастомада баҳои ҳолисона дода метавонанд.

Интиҳоби муқарризони расмӣ аз рӯи ихтисоси баррасишаванда буда, мутахассисони варзидаи соҳаи биохимия мебошанд. Муассисаи пешбар яке аз муассисаҳои илмӣ-таҳқиқотии кишвар ба шумор рафта дар он мутахассисони варзидаи соҳаи биохимия ба фаъолияти илмӣ машғул мебошанд.

Шурои диссертатсионӣ қайд мекунад, ки аз тарафи доғалаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқи илмӣ: **коркард карда шуд**: омӯзиши имкониятҳои таъсири маводи ҳосилаҳои аминокислотагӣ пептиди глитсерин, ки дорои аминокислотаҳо ва пептидҳо мебошанд ба нишондиҳандаҳои химиявӣ морфологӣ, аз ҷумла ба энергияи сабзиши тухмиҳо, қобилияти нешзани ва суръатбахшӣ, ба қадкашии растаниҳо дорад.

Механизми таъсири ҳосилаҳои аминокислотагӣ пептиди глитсерин ба равандҳои биохимиявӣ тухмиҳо муайян карда шуда, **ошкор гардид**, ки онҳо радикалҳои озод надошта тағйиротҳои дар сатҳи генетикӣ ва хусусиятҳои сохтории онҳо зоҳир намегардад. **Пешниҳод шудааст**, ки имконияти истифодаи таъсири ҳосилаҳои глитсеринӣ, ки дар молекулааш боқимондаҳои аминокислотаҳо ва пептидҳо доранд ба сифатҳои тухмиҳои киштшавандаи гандуми навъи «Наврӯз» ва «Ватан» ба қадкашӣ, инкишоф ва баланд бардоштани ҳосилнокии онҳо ва хусусиятҳои стимуляторӣ ва ингибитории маводи ҳосилаҳои аминокислотагӣ пептиди глитсерин зарурат дорад.

Исбот шудааст, ки таъсири маводи ҳосилаҳои аминокислотагӣ пептиди глитсерин сабаби зуд неш задани тухмиҳо мегардад. **Ҷорӣ намудан** натиҷаҳои назариявӣ ва амалии омӯзишро дар курсҳои махсус дар кафедраи биохимия ва физиологияи растаниҳо истифода бурдан мумкин аст.

Аҳаммияти назариявии таҳқиқот бо ин асоснок карда шудааст, ки дар интихоби шароит барои ҳосил намудани ҳосилаҳои глитсериние, ки дар молекулашон боқимондаҳои аминокислотаҳо ва пептидҳо доранд ва композитҳои дар об ҳалшавандаи онҳо, таҳқиқи сохти ҳосилаҳои синтезкардашудаи глитсерин ва омӯзиши ҳосиятҳои химиявӣ ва биологӣ моддаҳои бадастоварда шуда мебошад.

Инчунин доираи васеи таъсири фитогормонҳо, ки метавонанд, ба ҳосилнокӣ ва мутобиқшавии растаниҳо шароит фароҳам оваранд, аҳаммияти назариявӣ доранд. **Вобаста ба масъалагузории диссертатсия, истифодаи самаранок бо усулҳои муосири физикӣ-химиявӣ ва биологӣ таҳқиқот**, коркарди статистикӣ натиҷаҳо таъмин ва асоснок карда шуд. Эътимоднокии натиҷаҳо бо истифода аз методҳои стандартӣ, танзими амиқи таҷҳизоти ченгирӣ, такроршавии натиҷаҳо дар доираи васеи шароити беруна, мутобиқати натиҷаҳои таҷрибавӣ таҷрибаҳои назоратӣ бо иттилооти дигар муаллифони тасдиқ менамоянд. **Баён шудани эътимоднокии натиҷаи бадастовардашуда бо истифода аз методҳои муосири химиявӣ-биохимиявӣ: ИС-, Масс-спектроскопия ва таҳлили хроматографияи маҳинқабат ва баландэффekt таъмин ва асоснок карда шудааст. Ошкор гардидани омӯзиши таъсири ҳосилаҳои аминокислотагӣ пептиди глитсерин ба энергияи сабзиш ва қобилияти сабзиш ифода меёбад. Омӯхта шуданд омӯзиш ва таъсири ҳосилаҳои глитсерин ба афзоиши энергияи тухмиҳои гандуми навҳои «Наврӯз» ва «Ватан» ва ҷаълоҳои биологӣ онҳо.**

Аз нав такмил додани усулҳои маъмулӣ ва муосир: аҳаммияти натиҷаҳои бадастовардаи доктараби дарёфти дараҷаи илмӣ дар амалия бораи самаранокӣ истифодаи методи нави химиявӣ-биохимиявӣ коркарди тухмиҳои гандуми навҳои «Наврӯз» ва «Ватан» бо мақсади беҳдошти нашъунамо, ҳифзи ниҳолҳо аз омилҳои берунӣ, инчунин беҳтар кардани қадкашӣ ва инкишофи растаниҳо, ҳам дар вақти нашъунамо ва ҳам дар тамоми раванди рушд ба роҳ монда мешавад. **Коркардҳои илмӣ**, ки аз рӯи натиҷаҳои корҳо аз ҷоп баромадаанд, метавонанд дар таҳияи барномаҳои таълимӣ дар биология, химия, биохимия ва физиологияи растаниҳо, курсҳои махсус ва ҳангоми хондани лексияҳо оид ба афзоиш ва инкишофи растаниҳо дар факултетҳои химия ва биологияи донишгоҳҳои олӣ методҳои коркардшударо метавонанд, ҳангоми иҷрои корҳои лабораторӣ, навиштани корҳои курсӣ, рисолаи хатм ва магистрӣ мавриди истифода қарор диҳанд.

Муайян карда шуданд хусусиятҳои стимуляторӣ ва ингибиторӣ ҳосилаҳои аминокислотагӣ пептиди глитсерин ба энергияи сабзиш ва қобилияти сабзиши тухмиҳо. **Офарида шуд натиҷаҳои бадастомада бо истифодаи усулҳои таҳлили ҳозираи омӯрӣ ба даст оварда шуда, ба таври омӯрӣ коркард карда шудаанд:** миёнаи арифметикӣ, ҳатогӣ он, ҳадди ақал ва максималии он муайян карда шудаанд. **Муаррифӣ карда шуд таъсири афзоишидоракунандагии мавҷудияти аминокислотаҳои алифатӣ, ароматӣ ва гетеросиклии таркиби глитсерин ба энергияи сабзиш ва қобилияти сабзиши тухмиҳои гандуми навҳои «Наврӯз» ва «Ватан». Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот ба синтез, таҳқиқ ва ҷустуҷӯи**

моддаҳои аз ҷиҳати биологӣ фаъол дар асоси глитсерин, аминокислотаҳо, пептидҳо, аминҳо ва дигар пайвастаҳои глитсериндор корҳои олимони хориҷӣ ва ватанӣ бахшида шудаанд. Дар корҳои Раҳмонкулов Д.Л., Базунова Г.Г., Латыпова Ф.Н., Кимсанов Б.Х., Каримов М.Б., Расулов С.А., Тағоева С.Э., Тағоева Х.Э., Олимов Р.А., Раҷабов С.И., Одинаев С.Х., Обидов Ҷ.М., Мустафокулова Р.А. ва дигарон ҳосилаҳои мухталифи органикии глитсерин омӯхта шудааст. Таркиб, сохт'ва баъзе хосиятҳои биологӣ онҳо омӯхта шудааст. Маълумоти пешниҳодшуда имконият медиҳанд, ки оид ба методҳои ҳосилкунӣ, механизми таъсири реаксияҳо, хосияти химиявӣ-биологӣ ва истифодаи пайвастаҳои глитсеринӣ ҳулосаи муайян бароварда шавад. Таҳлили адабиёти илмӣ нишон дод, ки ҳосилаҳои глитсерин солҳои охир дар тибби амалӣ ба сифати маводи доруворӣ, танзимкунандаҳои афзоиш ба таври васеъ истифода бурда мешаванд.

Ғоя асоснок шудааст, ки дар асоси таҳлили амалияи ҳулосаи таҷрибаи муаллифони хориҷӣ ва ватанӣ оид ба аналоги синтетикии ҳосилаҳои глитсерин, ки дар молекулашон гурӯҳҳои аминӣ ва кислотаҳои карбонӣ доранд. **Истифода шудаанд** тафсири натиҷаҳои бадастомада бо истифода аз усулҳои муосири коркарди иттилоот ва таҳлили омӯрӣ амалӣ карда шудааст. **Муайян шудаанд** омӯзиши тақмили коркарди усули пеш аз кишти тухмиҳои растаниҳои гандум бо ҳосилаҳои аминокислотагӣ пептиди глитсерин ва муайянкунии консентратсияи муътадили онҳо ва таъсири ҳосилаҳои аминокислотагӣ пептиди глитсерин ба энергияи сабзиш ва қобилияти сабзиш. **Истифода шудаанд**, энергияи сабзиш ва нешзании тухмии гандум мувофиқи ГОСТ 12038-85 гузаронида шудаанд. Сабзонидани тухмиҳо дар термостат, ки ҳароратро то 25°C нигоҳ медоштанд, гузаронида шудааст. Дар ҳар як зарфҳои Петри 30 дона тухмии гандуми навҳои гуногун гузошта шуда, давомнокии таҷрибаҳо 3 маротиба». «Аз намунаҳои тухмии навҳои гандум чор намуна 30 донагӣ гирифта шудааст. Тухмиҳоро дар зарфҳои Петри ба қоғази филтри намдор гузоштаанд. Бо шиша пӯшонидани барои сабзиш дар термостат гузоштаанд (25°C). Дар муддати давраи сабзиш намиро назорат кардаанд. Назорати тухмиҳои сабзидаро 3 маротиба гузаронидаанд (дар рӯзи 3, 5 ва 7 пас аз кишт). Ба сифати фиторегуляторҳои афзоиш афзоишидоракунандаҳои маълум ба кор бурда шудааст: тезоби индоилатсетат (ТИА), маҳлули гиббереллин (МГБ) ва ретарданти синтетики тезоби гидрозиди малеинат, инчунин 15 пайвастаҳои нави синтезшудаи ҳосилаҳои глитсеринии дорои боқимондаҳои аминокислотаҳо, пептидҳо ва фуллерен C₆₀.

Саҳми шахсии доктарабон дарёфти дараҷаи илмӣ: ҷустуҷӯ ва таҳлили адабиёти илмӣ, муайян кардани мақсаду вазифаҳо ва нақшагирии таҳқиқот, таҳқиқоти эксперименталӣ, ҷенгириҳо, ҳисоббарориҳо, таҳлил ва коркарди натиҷаҳои ба дастовардашуда, шарҳи натиҷаҳо, омода ва нашр кардани мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳо шахсан аз тарафи муаллиф гузаронида шудаанд, инчунин дар таҳия ва тартиб додани мавқеъҳои асосӣ ва ҳулосаи диссертатсия иборат аст. Диссертатсия аз муқаддима ва 3 боб, ҳулоса ва

фехристи адабиёти истифодашуда, ки 163 номгӯйро дар бар мегирад, аз он ҷумла 149 номгӯйи бо забони тоҷикӣ ва русӣ 14 - хориҷӣ ва 27 - номгӯйи корҳои илмӣ доғалаб иборат аст.

Диссертатсия дар 151 саҳифа баён гардида, дар он 4 нақша ва 36 ҷадвал оварда шудааст.

Дар маҷлиси 11-уми сентябри соли 2025 шурои диссертатсионӣ қарори сазовор донишманди Асоев Сайёд Эмомалиевич бо дараҷаи илмӣ номзади илмҳои биологӣ аз рӯйи ихтисоси 03.01.04 – Биохимия.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар шурои диссертатсионӣ 13 - нафар иштирок доштанд, аз ҷумла докторони илм 4 – нафар, 1 – нафар номзади илм аз рӯйи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда. Аз 16 - нафар аъзои шурои диссертатсионӣ, 13 - нафар иштирок доштанд ва овоз доданд: тарафдор – 13, муқобил нест, бетараф нест, бюллетенҳои беътибор – нест.

Муовини раиси шурои
диссертатсионӣ,
доктори илмҳои кишоварзӣ,

Сатторов Раҳматулло Бобоевич

Котиби шурои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои биологӣ,
дотсент

Ҳамидзода Хайридин Нор

11.09.2025